

VERONIKA ŠIKULOVÁ
PETRICHOR

PETRICHOR

Veronika Šikulová
PETRICHOR

sloart

Vyšlo s podporou MK SR

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Text © Veronika Šikulová 2015

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2015

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-1448-9

Obsah

Zmysly aj nezmysly	7
Hmat	7
Sluch	13
Zrak	20
Čuch (Petrichor)	27
Chuť	31
Šiesty zmysel: Láska?	42
Nočná smena	49
Pomaly, pomaličky	58
Mešuge štunde	68
V lete je teplo aj Bete... ..	76
Hrkajú vo mne jadierka	81
Z hory Veveričej	94
Mágia ako maľovaná	102
Záhrada	106
Čo ste také kyslé?	115
Upratovačkiné zápisky	120
Teta Agáta	129

Koncert v eline dobrý ako gól	136
Suseda	143
Rozprávka	149
Ernest Hemingway v Trlinku	152
Žito mi netrase	162
Snehové vločky veľké ako sliepky	166
Kukučky	171
Marec pôstny	178
Z dažďa pod odkvap, z blata do kaluže!	182
Májové ídy	190
Prečítať veľká!	208
Nektárium	217
Október (Možno bude zima)	224
Novembrové chodníčky a ohníčky	232
Záchranná loď priplávala	239

Zmysly aj nezmysly

Hmat

Najlepšie sa túli mačka. Pradie a hovorí, môžeš ma hladkať. Mačka sa túli, keď to chce ona, nikdy sa neprivinie, keď to chcete vy a ona nemá chuť. Pes sa túli inak. Pohladíte ho a on sa privinie. A hoci nepradie, viete, že keby priadol, priadol by.

Od malička som rada stískala všetko živé.

Mám rada kožušky. Mäkké, hladké. Vedela som sa pritúliť aj k maminmu zajačínovému kožuchu a ovoniavať ho, keď mala nočnú v práci. Dodnes sa rada stískam s maminými aj tatovými vecami.

Plyšu sa musíte dotýkať inak. Plyšová opica Brona nepriadla, mala iba jedno gombíkové oko, ale bola kamarátka. Voňala všetkým – mamou, tatom, sestrou Agou, letom, perinami, parkom, kakaom, čajom, sypal sa z nej piesok, bola ubabraná od čokolády, spoznala by som ju medzi tisícimi Bronami.

Aj bábiku Malvítku by som spoznala medzi ostatnými Malvínami. Dodnes si pamätám, ako jej voňali bábikovské čierne vlasy, ako rada som sa ich dotýkala a česala ju.

Aj k deke sa dobre túli. Keď vás obchádzajú smútky, uvaríte si bergamotový čaj s citrónom alebo kakao, zaleziete pod deku, aj pod dve, pustíte rádio, alebo len tak potichu zatvoríte oči, a keď spod deky vyleziete, viete, že svet je naštartovaný dobre. Každý má niekde svoju larisu.

Moja bola krikľavo červená, napokon z jej mäkkosti veľa nezostalo. Zodrali sme ju, zožmolkovatela, vybledla, stovky, tisícky larís prepochovali našou domácnosťou, ale ani pod jednou sa tak dobre nespávalo, k ani jednej sa tak dobre netúlilo ako k tej červenej, pod ktorou zomrel tato.

Inak sa túli k plédom. My, čo máme radi staré fotografie, ctíme tradície a módu vnímame ako niečo, čo treba vziať do rúk a prispôbiť si, vieme, o čom hovoríme. Mám rada vlniaky a plédy. Kamošila som sa dosť dlho s jedným háčkovaným farebným plédom po tete Lydke Kusendovej. Bol uháčkovaný z malých farebných ružičiek, pospájaných čiernou bavlnkou. Možno trochu pichal. Keď sa vám niečo páči, nevadí, že to pichá. Vzala som si ho akože na doma. Mávala som ho prehodený cez stoličku, občas som v ňom vybehla von.

– Veď si hovorila, že ten pléd máš na doma, – hnevala sa mama, – vyzeráš v ňom ako tuláčka!

– Veď na doma, ja sa cítim ako doma v Modre všade, aj na ulici, – smiala som sa a na chrbte mi kvitli ružičky.

Neskôr som pléd darovala svojmu kocúrovi Krišpínovi. Ustlala som mu na radiátore, kde chodil priať a spať a spoza skla strašiť vtáčence.

A vonku padal sneh a ja som tam tým vtáčkom sypala semienka a spoza muškátov na okne sa tu a tam vystrčila ušatá Krišpínova hlava. Labkou capkal po skle a fackal vtáky, tie sa spočiatku preľakli, no neskôr zistili, že kocúr za sklom nie je nebezpečný, a keď sa Krišpín objavil, ani ich nehlo.

Kvietkovaný pléd Lydky Kusendovej putoval s nami aj do podnájmu, k mame, keď sme sa sťahovali. Napokon si ho Krišpín úplne privlastnil, čučkal sa doň, priadol a spával v ňom zvinutý do klobka. Keď zomrel, mama ho doň zavinula a pochovala. A ja ju do dnes upodozrievam, že iba preto, aby som sa už doň nebalila a nechodila farebná po ulici.

Ďalší pléd, celkom starobabkovský a starosvet-ský, som dostala po mame Ilju Zeljenku. Čo pléd, vlniak! Krásny hnedý károvaný! Príjemný ako červená larisa.

Kombinácia deky, plédu a podušky nemá chybu. Aj Rudo Sloboda píše o hniezde z viacerých diek v knižke *Britva*.

Hneď po deke je na dotyk najlepšia voda. Vo všetkých skupenstvách. Najradšej mám bazény. Keby som bola ryba, som narodená v znamení Rýb, hneď ako by som sa vyľahla kdesi na blatistom dne rybníka či niekde v štrbine na dne mora, pýtala by som sa do akvária. Bazén považujem za svoje akvárium! Rada sa ponáram, rozrážam hladinu chlórovej vody nosom, rukami aj nohami, rada sa pozerám na hladinu, otváram oči pod hladinou, mám rada vodu chlórú, plnú peny do kúpeľa, mám rada studenú aj teplú, každý bazén považujem okamžite za svoj osobný, každé plávanie je pre mňa zážitkom, vždy novým a novým pokusom vyhrať svoje osobné preteky trebárs so životom či chvíľou, novým pokusom o osobný rekord (v duchu sa snažím preplávať Gibraltár, kde „jsem taky nikdy nebyl“). Zatiaľ sa mi to nepodarilo, ale nevzdávam sa. Rada sa dotýkam vody. Mám rada jej kvapôčkové skupenstvo v saune a páči sa mi aj ľad.

Odmalička sa mi páči ľad a korčuliari. Nevieť sa korčuľovať, rada však držím ľad v ruke a roztápam ho, mám rada tú „neudržateľnosť“ a strašnú zimu v dlani. Mám rada ľadom postriebrené všedné miesta, to studené na dotyk, aj vodu, na ktorú sa každý ľad zmení.

Tato mal rád vodu možno rovnako ako ja. Kým žil, hocikedy sme skoro ráno v lete spolu chodievali plávať. Keď som unavená vyľiezla z vody, prehodila

som si cez plecia froté pléd z osušky a zhovárala sa s otcom, ktorý si ľahol na vodu.

Iba takto, sediac pri vode, som si hľadala miesto na brehu v tráve. Keď je človek mokrý, ostrejšie vníma ostrie trávy. Všetko akosi viac pichá. Dotýkať sa trávy chrbtom, zadkom, rukami a chodidlami je rozdiel. Najprirodzenejší je dotyk chodidlami, hoci mám niekoľko detských zážitkov aj so stretnutiami *en face*. Zaboríte si tvár do trávy a revete, akoby vás drali z kože, neskôr sa možno nešťastne zamilujete a pošuškať to tráve je iné ako kamarátke, inokedy zaspíte na voňavej poduške, a keď sa zobudíte, máte jej odtlačok vtisnutý na tvári ako nejakú fosíliu a cítite sa súčasťou prírody viac než kedykoľvek predtým. A inokedy, keď už je reč o tých rastlinnostiach, si sedíte trebárs pri otcovom hrobe ako kedysi pri vode, on dávno „splýva so zemou“ a vám nezostáva nič iné, iba pohľadáť kvety a trávy vysadené na hrobe. Dotýkate sa rastlín bruškami prstov a niekedy pri hrobe hladkaním strávite taký dlhý čas, až vám tie brušká začnú voňať po tymiane či divej šalvii, ktorú zamyslene žmolíte aj cestou domov z cintorína.

Zvierat sa človek dotýka inak ako rastlín. Takmer vždy cíti ich teplo a prstami počuje biť ich srdce.

Takej ruže sa však najlepšie dotýka nosom alebo očami. Netuším, kde majú kvety srdiečka, viem

iba o tom v hlávkovom šaláte, neviem, prečo niektoré kvety pichajú a voňajú a iné nie, kamarátim sa so všetkými celkom po svojom. Rada pristrihujem svojim ruženkám „krídla“, rada z nich robím kytice, páči sa mi, že uviť si z ruží kyticu znamená aj sa poriadne popichať. Všetko by mohlo trochu viac bolieť, aby sme vedeli.

Vždy ma bolí, keď trhám kvety. Každý odtrhnutý tam ešte niekoľko dní vidím. Na kvety som lakomá.

Kožušinky, deky, voda, kvety, čoho sa ešte rada dotýkam?

Mám rada vo vrecku kľúče, lentilky v dlani, oblé aj hranaté kamene, rada vyťahujem čistú postelnú bielizeň aj riad, rada sa dotýkam obločných skiel v zime, rada kreslím prstom do prachu, mám rada hladkosť kriedového papiera aj hrbolčeky na tom recyklovanom, rada mám v ruke varešku aj nabe-račku a majstrovsky sa viem oháňať príborom, čo sa okamžite odráža na váhe, rada si zapínam gombíky aj náhrdelníky, rada sa mrvím prstami v šperkovnici s korálikmi, rada si na prst nastokávam náprstok, rada mám drevené štipce, mokré a voňavé plachty na šnúre, pravdaže prstami, rada mám ovocie aj krajec chleba v rukách, rada otváram knižky aj zošity a rada držím pero.

Najradšej sa dotýkam dcéry. Obe svoje deti som rada stískala a hladkala. A zatiaľ čo Vincko sa tak

lahko už pohladkať nenechá, ufrnkol z mojej náruče kdesi do veľkého sveta, a kým mu „dôjde“, že ho stále čakám a môže sa vrátiť a bude to sám chcieť, stískam malú dcéru. Mám rada jej dlaň vo svojej, keď spíme, rada sa o ňu opieram tvárou, ovíjam pažami, rada jej češem vlásky a zapletám vrkoče.

A vôbec, niektoré druhy dotykov som náročky nespomenula. Lebo dotyk je blízkosť.

Sluch

Na počiatku bolo slovo. Alebo Veľký tresk. Slovo aj veľký tresk je aj teraz. Keď chcete zachytiť zvuk, ktorý máte radi, musíte riadne natrčať uši v hluku, ktorý nás obklopuje. Trebárs keď niekomu na ulici spadnú kľúče. Alebo chcete v kaviarni počuť, ako vám v pohári bublinkuje sóda. Do toho vám hrá rádio. Hráva aj v autobuse, zavše tak hlasno, že nepočujete spolucestujúcich. Ani dudravý zvuk motora.

Mám rada zvonenie telefónu. Nielen vlastného, mám rada aj cudzie telefóny a cudzie zvonenia. Páči sa mi, že ľudia jeden druhého v tej mäteži hľadajú, zazvoní telefón, počujete kúsok pesničky, ktorú majú radi, a potom, ak nehrá príliš hlasno neosobné rádio, počujete, ako sa ľudia zhovárajú. Ako sa nevedia dočkať, kedy budú doma a spolu, a vysielajú tým domov správy o stave duše, počasia, vydávajú rozkazy, rozmraziť mäso, očistiť zemiaky,

zohriať polievku či uvariť kávu. Nič iné človek na svete nemá, iba vzťahy. Hoci aj k niekomu, kto je práve poruke alebo na telefóne.

Aj esemeska má svoje čaro. Tiché pípnutie niekde vo vrecku kabáta, zašuchocú papierové vreckovky, zacinkajú kľúče, rozsvieti sa displej a mladá dáma, ktorej čítate esemesku ponad plece, sa začervená: Lúbim Ťa.

Vystúpите z autobusu a počúvate klopot vlastných topánok. Predstavujete si, ako kedysi ľudia chodili na koňoch a ako tým koňom klopkali kopytá. Mám rada konské erdžanie aj fíkanie, klopot svojich tanečných topánok s klinčekmi na modranskom chodníku, alebo iný, mäkší klopot čižmových opätokov. Nové čižmy musia vrzgať. A tenisky sa vedia privravieť celkom po svojom. Beh, zrýchlený dych, mačaco sa snažíte dopadať na päty a zosúladiť dych s krokmi. Ak sa vám to podarí, beh má rytmus.

Doma mraukavo vrzga brána. Keď kráčam po tme naším dlhým dvorom, všetky zvuky sú akési tajupľnejšie. Škrtnutie zápalkou, prvý šluk z cigarety, hlasné vydýchnutie, tiché cmuknutie perami ako pri letmom bozku pri každom potiahnutí z cigarety. Pes, ktorý vám dvorom beží oproti, čapká po chodníku a radostne zabreše. Konečne som doma. Zvuk kľúčov hodených na kredenc, voda v kúpeľni, odkopnutie topánok v predsieni, beh malej cez

obývačku, niečo medzi detonáciou, kakofóniou a hudbou ozývajúce sa zo synovej izby. Pubertiacky dupot po drevených schodoch do kuchyne.

– Čo si priniesla?

Obe deti majú pocit, že ja, ich mama, celý deň behám po uliciach, iba aby som im niečo večer priniesla. Zavše na poslednú chvíľu kúpim v Modre, keď vystúpim z autobusu, niečo na večeru.

Šuchot igelitovej tašky, papierových a plastových vrecúšok. Otváranie fľaše s kolou, šum nápoja, zavše aj v ústach počujete, ako bublinkuje. Otváranie akýchkoľvek vrecúšok. S cukríkmi, spomeniem si na detstvo, s múkou, papierové vrecká sú dojímavé, mlieko, cvakanie nožníc, alebo jeden ťah nožom, cornflakesy, tie zvláštne hrkajú. Na otváranie konzerv musíte vynaložiť námahu. A vajko, ktoré rozbijate, najskôr poklepete o hranu stola a potom krásne pukne. Vždy mi napadne, kto prišiel na také dômyselné oddeľovanie žltka od bielka? Že niečo podobné nevymyslím ja!

Mám rada zvuk práčky, keď perie. Ako keby som merala tep tejto domácnosti. Ako akési hlasné dýchanie. V hrnci vrije a bublinkuje voda, perieme, malá škraboce ceruzkami po papieri, pes drichme a občas vrčí alebo kňučí zo sna, doma sme. Štúkne vypínač a zostane tma. Spíme. Malá má ľahučký dych a zavše sa zo sna smeje alebo niečo hovorí. Syn spáva zakutraný pod perinou a už dávno zo sna

nerozpráva: „Otoč sa ku mne, mama, ja sa bojím,“ ani keď niečo potme vonku buchne sa ku mne neprivinie a nepošepne: „Asi niekde opravujú noc!“ Spáva sám a sníva sa mu o dievčatách.

Aj zvuk odkopnutej lopty je parádny. Všetky chlapčenské pokriky na ihrisku: „Prihraj! Pozor! Čo tam robíš!“ A dievčenská hra na skrývačku: „Ja robím hadíka, kto spravil bodku? Schovaný, neschovaný, idem! Opax, opax!“ A detský beh! Beh vo všetkých podobách a na všetkých terénoch. Aj beh na autobus. Na zmeškané stretnutie, na rande, z rande, keď ste mali byť doma! Mám rada beh.

Ráno o piatej na modranskej evanjelickej veži zvonía zvoný, že je ráno. Na katolíckej zvonía o hodinu neskôr. Modranské zvoný rozoznám medzi všetkými zvonmi na svete. Bývam oproti kostolu a ich zvonové srdce tlčie ráno čo ráno na moje okná ako na nákovu, že je ďalšie z rán. Viem, kedy zvonía do kostola na omšu, kedy zvoní umieračik a kedy Anjel pána. Navyše odbíjajú hodiny. V Modre si so zvonmi zosúladiť krok.

Každá práca má svoje zvuky. Aj tá vo vinohradoch. Skoro na jar vo všetkých vinohradoch zacvakajú nožnice, neskôr, keď už je teplejšie, sa z vinohradov ozývajú hlasy.

– Vážete?

– Vážeme. Vy už máte povázané?

– Ále, de!

A potom príde kopačka, o ktorej sa v Modre hovorí, že keby kopačka bola kefuvačka, pány by si ju sami robili. Zvuk motyky alebo rýľa zabárajúcich sa do zeme, občas natrafiac na kameň. Pri kopačke sa ľudia nezhovárajú. Iba občas medzi sebou prehodia slovo-dve.

– Čuješ, ale je tu tej zeliny!

– Nó, a taká je jak duchna!

Potom počuť len motyku, občas hlasné povzdychnutie a o polhodinu v obrátenom garde.

– Ozaj, ale je tu tej zeliny!

– Nó, a taká je jak duchna!

Striekanie je oproti kopačke pasia. Dobre natlakovaná špricňa s pumpou, kroky vinohradníka po riadku a zvuk, ako keby jemne mrholilo. Na tri doby. Dôraz je na prvej.

A tak ďalej, ale keď je reč o zvukoch, aj víno vie hovoriť. Najskôr mušt šuští, potom šumí a potom puká... Všetky tie modranské vinohradnícke zvuky až po štrngnutie pohárom o pohár, sklom o sklo mám rada. Aj hlasné zamľaskanie po prvom glgu, že almázia, aj vyťahovanie a lusknutie zátky vo fľaškovom hrdle, aj nalievanie do pohárov.

Najkrajšia hudba je hudba. Možno si viem predstaviť to slovo na počiatku, aj to, že niekto dostal chuť nakresliť či namaľovať, čo vidí, ale hudba je pre mňa dosť nezrozumiteľným tajomstvom. Počúvajúc Beethovena alebo Bartóka žasnem, že niečo

také vôbec existuje a že či tú krásu a to tajomné a nezrozumiteľné, čo na hudbe je, vnímam iba ja sama, alebo všetci. Počas svojho kamarátstva s hudobným skladateľom Iljom Zeljenkom som mala chuť opýtať sa ho, či skladateľovi môžu svojím spôsobom poslúžiť aj zvuky, ktoré počuje v prírode. Hlas nejakého vtáčika, let husí, cirkulár z dvora, kikiríkание kohúta, všetky tie kroky, kľúče a poháre. Otázka je to naivná, preto som ju nikdy nepoložila, hoci je pochopiteľná, lebo koľko predtým v nás hudba prebudí a koľko nám ich pri takom počúvaní napríklad Vltavy vsugerovala škola! Dobre, Vltava, ale čo s takým Janáčkom alebo Zeljenkom, Hindemithom či Stravinským? Hudba je pre mňa neprebádaný terén, sviatok, zážitok, zázrak, stretnutia s ňou sú slávnosťami podobne ako dobrý rozhovor.

Ale keby hudbou chcel skladateľ niečo závažné povedať, prečo by to nepovedal nahlas, nenapísal? Hudba je hudba je hudba je hudba.

Na počiatku muselo byť Slovo! Mám rada reč, všetky reči, nárečia, žargóny aj argoty, citoslovčia, onomatopoeje, zdobneniny, podstatné mená, prídavné mená aj slovesá, mám rada všetky jazyky sveta, hoci som sa ani jeden nenaučila poriadne, slovo je blízkosť aj diaľka, dorozumievanie, umenie, slová sú ako vtáky, uletia, rozletia sa, urobia sa hniezda, vypustia mladé, ak raz pusa slovo stratí,

už ho nenájde, slovo je zbraň, liek, náplasť, potrava, dotyk, slovo na počiatku aj na konci. Slová nahlas aj potichu, pošepky do ucha, slová očami, čo vedia byť také výrečné, slová, ktoré sú vykričané, ktoré počuje aj duša, vyrieknuté v jede, počas jedla s plnými ústami, nad kolískou, bábätku v náručí, slová v telefóne, džavotavé slová v detskej postieľke, slová pri milovaní, po ňom aj pri rozlúčke, slová, ktorými sa lúčime navždy a ktoré si tak dobre pamätáme. Slová pesničiek, slová z rozprávok, ktoré nám čítali babičky a mamy, slová nad rozbitým kolenom a nad rozliatym mliekom, slová, ktorými nás mama z okna volávala na večeru, tie, ktorými sme sa hlásili večer z parku a potom spotení bežali domov, našepkávanie na hodine, tichý rozhovor cez hodinu v lavici, zadrhavá odpoveď pred tabuľou, letmé pozdravenie na ulici, stretnutie s milým, stretnutie doma v kuchyni, keď sa všetci prekríkujeme a naraz si hovoríme, čo sme zažili, tie, ktorými sa privrávame milovanému zvieratku, pesnička v kúpeľni či nad kolískou, alebo hlasná s pohárom vína v ruke, žalostný cigánsky plač akoby odnikiaľ z útrov zeme, ľudové pesničky z útrov duše, ktorými sa prihovárame svetu, aby tak nebolel.

Najradšej zo všetkého mám slová vo všetkých podobách a odtieňoch a ticho, ktoré vie byť rovnako výrečné. Aj svoje vlastné ticho v duši, o ktorom zavše nikto nevie, lebo veľa rozprávam.